

Spyd

Sammen med håndøksen er spyddet er et af vikingetidens mest brugte våben. Som værktøj har det været brugt til jagt og derfor været en del af hjemmet, det gør det til et let tilgængeligt våben for den simple kriger. Dette gør det dog ikke et mindre frygtindgydende og effektivt våben i krig. På slagmarken har spyddet haft en vigtig rolle og selveste gudernes konge er udstyret med spyd. Et spyd med navnet Gungner og som vinder ham meget ære og hæder. Dette fortæller os at vikingerne udmærket har været klar over spyddets værdig i kamp.

Overordnet kan man dele spyddene op i to. Det man holder på og det man kaster. Selve spydhovedernes form har varieret meget, nogle er smalle, andre er brede og de længste måler helt op til 60 cm. Trods spydhovedernes forskellige form har skæftet stort set altid været lavet i ask.

Mandefaldet i slaget var lige stort på begge sider, men efter Evinds død bliver den danske hær slået på flugt.

”...Mens Håkon nu var på vej tilbage til skibene, skete et ufatteligt under. Oppe i luften kom et spyd til syne. Det fór hid og did deroppe på må og få, og fyldte alle der så det, med lige stor frygt som forundring... Mens alle stod fuldkommen lamslåede over dette tegn, uden den ringeste idé om hvad noget så mærkværdigt kunne varsle, faldt spyddet pludselig og lod den fare alle frygtede, ramme Håkon alene. Der er dem der mener at det var Haralds mor Gunhild der med trolldom havde kaldt spyddet frem for at hævne sin søns nederlag.” (Zeeberg, s. 427). ”Saxos Danmarks Historie, Oversat fra latin af Peter Zeeberg, anno 2000, paperback 1. Udgave, 2. Oplag, Gads forlag.”

I brug: Kastespdyddet har ligesom buen, været brugt i den indledende del af kampen. Spydhovederne har været små og smalle med en hvor de mindste har været 10 cm. Skæftet har været kort så man nemt kunne kaste det gennem luften. Mange af kastespdyddene har været nittet igennem et hul på døllen sådan at det ikke kunne falde af. Ofte ser vi dog også at man har undladt dette. Det kan skyldes at man har erfaret at det er en fordel at hovedet falder af ved første kast, sådan at man undgår at fjenden kaster det tilbage efter en. **I en saga fortælles der også om hvordan en mand banker nitten ud af hans spyd inden han kaster det imod hans modstander(mangler den direkte reference).** Kastespdyd har været billige i forhold til andre våben, en af grundene er at der ikke bruges meget jern og stål på dem og man samtidig ikke har gjort meget ud af dem, da mange af dem ville gå tabt under kamp. Derfor har én mand kunne kaste flere og jo

Værktøj i fredstid, våben i krigstid genstands og arbejdes ark til skoleundervisning

flere spyd man kunne sende mod fjenden, jo bedre. Deres effekt på modstanderen har været stor, de har dræbt mænd i fjendens hær før de er nåede frem til kamp, mørnet deres skjolde og gjort dem sårbare mod øksens hug. Kastespjyd har været brugt af både fodfolk og ryttere, som vi ser det her på Bayeux tapetet.

I fredstid har kastespjyddet været brugt til både jagt og fiskeri og her har man med stor sandsynlighed brugt nittet spydhoveder så man ikke mistede dem.

Det holdte spyd er et stik våben og dens spidse bladform og skarpe sider, gør at den skærer sig igennem næsten alt. Selv ikke en middel god ringbrynje holder imod dens stik. Alt efter skæftets længde og spydhovedets størrelse har det været brugt i en hånd eller begge hænder. De mindre spyd gør det muligt for krigeren at betjene skjold eller seletøj i den anden hånd, mens de tungere spydhoveder med længere skæfte, som kræver to hænder kan bruges bagved egen skjoldmur og stadig nå fjenden igennem sprækker og huler, stikke i en fod eller et hoved som titter frem over fjendens skjolde. De længste spydhoveder har udover stik også kunne bruges til at hug og med en længde på helt op til 60 cm. bliver det nærmest til et sværd på et langt skæfte, der kan forårsage stor skade og frygt hos en modstander. Spyddene varigere utrolig meget i kvalitet og værdig, nogle er mønster svejst i flere lag af jern og stål og smukke mønstre træder frem på deres side. Kombinationen af flere lag jern og stål øger styrken og fleksibiliteten i spyddet. Andre spyd har været dekoreret med indlagt sølv og bronze. Dette fortæller os at spyddet ikke kun har været brugt af simple kriger, men at datidens elite krigerer også har brugt det.

Eksempel på mønster svejst spyd. Estonia fra 800 til 1000 tallet

Eksempel på dekoreret. Tingtäde i Sverige fra 900 tallet

Et andet spydhoved som kommer til i vikingetiden er vingespyddet. Det kommer nede sydfra og bliver først brugt til jagt af vilsvin og bjørne. Under bladet er der sat to stålvinger så spyddet nærmest ligner et kors. Vingerne gør at man kan holde dyret trykket ned mod jorden og derved kan det ikke gøre skade. Spyddet finder sin vej til slagmarken op igennem vikingetiden og viser sig yderst effektiv. Man kan nu lagt nemmere skubbe fjenden af sit spyd uden at risikere bare at trykke spyddet igennem manden. Vingerne gør det også muligt at gribe modstanderens våben, hvilket der ikke er muligt med et almindeligt spyd.

Eksempel på vingespyd. Sollerön, Sverige imellem 800 og 1000 tallet.

Skole opgaver:

- Skriv en fortælling hvor spyddet er opdrejningspunktet.
- Hvad har man ville fortælle ved at lade Odin have spyddet Gungner?
- Lav en tegning hvor du viser hvordan spyddet kan bruges i kamp.
- Hvordan kunne man hjælpe en såret kriger?
- Hvad fordele og ulemper er der ved spyddet i krig?
- Hvad forskel er der på krig dengang og i dag?
- Hvorfor brugte de aske træ til skæfterne?